

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА

ISSN 0017-0925

ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

ГОДИНА ХСV

БЕОГРАД, МАРТ 2014.

БРОЈ 3

Госпог Исус Христос из Деисиса, Светиа Софија, Цариград

Свето писмо у делу/делима Светога Саве

III. ПОРУКА БОЖЈЕ РЕЧИ

...У Посланици 2 Тим 4, 5 читамо: „А ти ... врши дело јеванђелиста (= проповедника радосне речи!).” Јеванђеље јесте вест, и то радосна. Задржимо се на томе да је оно – вест – евангелион. Вест увек носи неку поруку. Њу треба да чује свако. Онај ко каже да она није за њега и да га она не занима, тај не разуме њену важност.

У Посланици 1 Кор 9 читамо да се апостол Павле одрицао неких по себе добрих ствари ради јеванђеља, тј. ради поруке Светога писма. Своје схватање јеванђеља најбоље је исказао у Рим 1,16-17: „Ја се ... не стидим Јеванђеља, јер је оно сила Божја на спасење свакоме ко у њега верује ...”.

Тако и апостол Павле схвата његову поруку. Због тога он све ставља у други план само да би та вест (порука јеванђеља) стигла до што већег броја људи. Стога и потстиче Тимотеја да ту поруку проповеда „у време и у невреме” (2 Тим 4, 2).

Вредност Светога писма није у томе што је оно дубока животна философија, или што је најстарија књига на свету, или што представља надахнуће за уметнике, песнике, сликаре ... Његова вредност је у његовој поруци.

Стога, да би човек „био савршен, направљен за свако добро дело”, као што стоји у тексту у 2 Тим 3, 17, навешћемо неколико предлога зашто, и како читати Свето писмо.

1. Прихватањем њеног ауторитета. Оно мора бити меродавним стандардом нашега живота, компас према коме се управљамо, саветник и мерило према коме све вреднујемо, мора увек имати прву и последњу реч у нашем животу.

2. Његову истину (одн. њену поруку) морамо усвојити. Ово ћемо постићи прихватањем његових истина отвореног срца, читањем, истраживањем и размишљањем. Тако у Петокњижју и читамо пропис за израиљске царе да увек у близини имају његов препис (Мишне ha-Tora): „Нека ја држи код себе и нека ја чииа док јод је жив” (Понз 17,19).

3. Истраживање или проучавање Библије подразумева дубље сагледавање њених истина, и записивање својих размишљања.

4. Памћење. Од учења библијских стихова има доста користи. То помаже да изградимо своју духовну личност, донесемо добру одлуку (јер та реч извире из вечности), и тако пружимо добар савет, ако смо, за нешто, питани.

5. Дубоко и побожно созерцавање о његовој поруци. За то је потребан озбиљан напор. Ако се то чини, онда се „преображавамо исту слику из славе у славу” (2 Кор 3,18).

6. Морамо применити његове принципе да постанемо „извршиоци речи” (Јак 1,22). Христос је рекао: „Сваки дакле који слуша ове моје речи и извршује их, биће као **мудар човек, који сазида кућу на стени**” (Мт 7, 24).

Свети Сава кога данас прослављамо и који нас је, због Речи Божје којој је следовао од ране младости своје, данас на овај дан вековима касније сабрао, био је управо споменици „мудри човек”. Иако пореклом својим предодређен за управљање и власт, он је ту врсту човекове делатности брзо надвладао, схвативши изненађујуће рано сву тежину Христовог **трећег искушења - власти**.

Овим путем, придруживши му се нешто касније, кренуће и његов отац, велики жупан Стефан Немања. Реч Божја одушевила их је обојицу да оставе дотадаши начин живота, и да се посвете „путу истине”, одн. истинског живота, јер је Христос „пут, истина и живот” (Јн 14, 6).

Одбегавши у Свети Гору око 1191. године постригао се у руском манастиру Пантелејмон, и убрзо прешао у грчки манастир Ватопед, где се и замонашио, променивши световно име Растко у монашко, Сава. Већ новембра 1197. године му се придружује и отац, тада већ монах Симеон. Убрзо заједнички подижу манастир Хиландар на темељима запустелог грчког манастира. Но, Симеон Немања убрзо умире (умро је 13/26. фебруара 1199. године), а Сава довршава послове око изградње манастира и живописа. Затим, 1198, или 1199. подиже испосницу у Кареји, посвећену Светом Сави Освећеном, по коме је и добио монашко име.

Затим пише **Карејски типик** за живот келиота у карејској испосници, а одмах после тога и **Хиландарски** (завршен до краја 1199. године). Пре 1203. рукоположен је у свештени чина, а за архимандрита, ускоро затим. Крајем 1205, или почетком 1206. године, на позив браће Стефана и Вукана долази у Србију са очевим моштима, и убрзо постаје игуманом манастира Студенице, тако да Студеница одмах постаје важним духовним и књижевним центром Рашке државе.

За потребе манастира Студенице саставља нови типик, **Студенички**, са **Житијем** оца, **Светога Симеона**, а око 1208. почиње и **Службу Светом Симеону**. Затим помаже брату Стефану, при градњи новог манастира, Жиче. Враћа се у Свету Гору, да би 1219. године отишао у Никеју, код византијскога цара и патријарха, где је постављен за новог српског архиепископа, при чему Српска црква добија аутокефалију.

На повратку за Србију, путује преко Свете горе, пролази кроз Солун где саставља **Номоканон**, зборник црквених и грађанских закона. Одлучује се да столује у Жичи, одакле ради на организацији нове архиепископије. Помаже и брату Стефану у управљању државом, а после његове смрти (умро је септембра 1227. године), крунише Радослава за краља.

Године 1229. одлази у Свету земљу, борави у Палестини посећујући најважнија света места, а наредне 1230. враћа се преко Свете горе у домовину. Године 1233. напушта положај архиепископа, а за наследника предлаже ученика Арсенија, зв. Сремац, и креће на друго ходочашће у Свету земљу, које ће бити знатно дуже, у односу на прво. Борави и у Египту и на Синају, у манастиру Светога Саве Освећеног, а по доласку у Јерусалим пише једно изузетно писмо, **Писмо игуману Спирidonу, студеничком**.

При повратку у Србију, пролази кроз Бугарску где се и разболео и изненада умире у Трнову, 14/ 27. јануара 1235. године. Његове мошти је у Србију пренео синовац, краљ Владислав, вероватно 1237. године и похранио их у манастиру Милешева. Мошти су му спалили Турци на Врачару, 1594. године.

Савина прва дела непосредно су и везана за живот манастира. Она имају црквено-правни карактер, али такође, као и каснија, и књижевна својства. Сматра се да је он имао учешћа у састављању **Хиландарске повеље** 1198. године, да је (управо он) започео да саставља **Житије** и **Службу светом Симеону**, написавши неке од стихира.

Саставио је, такође, и **Номоканон**, одн. **Крмчију**, основни правни кодекс Српске цркве, истовремено и законик српске државе.

У његовим делима, Библија и њен садржај одушевљавају и прожимају његову целокупну мисао. Сава је кренуо за стицањем „славе небеске светлости“... светлости коју можемо видети једино са анђелима, којој ни

почетак не почиње и крај не ишчезава“¹. Кроз њих примећујемо неколико нивоа његове литерарне рецепције. То су: сам текст Светога писма, богослужење, одн. богослужбене химне, и текстови светих отаца. Због богослужбених химни и текстова светих отаца чини се да се при наводу текста понегде чини и одступање у односу на оригинални текст Светога писма, али морамо имати у виду да су се текстови некада и учили наизуст, и то је било и уобичајено на Оријенту, а и другде.

У том погледу, проф. Д. Милин са правом примећује да су нашим средњовековним писцима, такође и Светом Сави, „услед сталне употребе ... (текстови) Светога писма били ... толико познати да су се њима лако служили и напамет цитирали ...“, а понекад и препричавани. Чак је чешће навођен Стари него Нови завет. Само је Свети Сава више наводио Нови завет (75 места, а 24 навода су из Старога завета).

Иначе, да споменемо да је, због богослужбене употребе, текст Псалтира од стране српских средњовековних писаца био највише навођен, 729 пута, а Свети Сава, у „**Уставу за држање Псалтира**“, који је саставио за Карејску испосницу, одређује да Псалтир буде свакодневно прочитан. Разуме се да би, већ после краћег времена, многи псалми могли бити читани/ изговарани и наизуст.

Стога, на крају да закључимо његовим речима из овога списка, и подсећањем: „Ако ли си (и ти), брате, лењ као ја, ипак, прени се и помисли на дарове које Господ обећа онима који Га љубе, и који се ради Њега труде ...“.

гр Илија Томић, ђакон

ИЗВОРИ:

БИБЛИЈА ... сирѣчь книги свѣщеннаго писанія вѣтхаго и новаго завета съ параллѣлными мѣстами, тисненіе вторбе, Санктпетербургъ, Синодальная типографія, 1811 (1900²); Библија или Свето писмо Старог и Новог завјета, превод Ђуре Даничића и Вука Ст. Караџића, 1973; Свето писмо Старога и Новог завјета, прев. Ђ. Даничић-В. Стеф. Караџић, у Београду 1967; Свето писмо Старога и Новог завјета. БИБЛИЈА, изд. Свети архијерејски синод Српске православне цркве, Београд 2007; Septuaginta,

¹ *Доментијан*, Живот Св. Саве и Св. Симеона, Београд, СКЗ 1938, Ђ. Трифуновић, Српска књижевност у књижевној критици. Стара књижевност, Нолит Београд 1972, 14.

I-II, ed. A. Ralfs, Vol. I-II, Stuttgart 1950⁴; ΤΑ ΙΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΗΤΟΝ Η ΠΑΛΛΑΙΑ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΙΑΘΙΚΗ ΜΕΘΑΦΡΑΣΟΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΑΡΧΕΤΥΠΩΝ, London 1934.

ЛИТЕРАТУРА:

Богдановић Димитрије, *Историја српске књижевности*, Коло LXXIII, књ. 487, СКЗ, Београд 1980.

Богдановић Д., *Карејски шийик Светиоџа Сава*, Фототипска издања 8, САНУ–НБС–МС, Београд 1985.

(Вуковић) Сава, еп., *Први превод Јерусалимској шийика код Срба*. Поводом 650-годишњице престављења архиепископа српског св. Никодима, Гласник, Службени лист СПЦ, Београд 1974, бр. 12, 271–276.

СВЕТИ САВА. *Сјоменица поводом осамсто-годишњице рођења (1175-1975)*, изд. Свети архијерејски синод СПЦ, Београд 1975.

СВЕТИ САВА: Сабрани списи, Просвета и Српска књижевна задруга, Едиција “Стара српска књижевност у 24 књиге”, Београд 1986,

СВЕТИ САВА. *Сабрана дела*, прир. Љиљана Јухас-Георгиевска, изд. Политика-Народна књига Београд 2005.

Станојевић Ст.- Д. Глумац, *Св. Писмо у нашим старим сјоменицима*, Српска краљевска академија. Посебна издања, Књига LXXXIX. Друштвени и историјски списи, књига 39, Београд 1932,

Трифунковић Ђорђе, *Српска књижевност у књижевној кријици*. Стара књижевност, Нолит Београд 1972.

Трифунковић Ђорђе, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Нолит Београд, 1990².

Митрополит волоколамски Иларион

Хришћанске вредности у доба глобализације

...Данас можемо често чути аргумент критичара религија који се питају: ако су наши преци били тако религиозни, зашто је наша прошлост била тако застрашујућа са толико много ратова, жртава и неправди? Одговор на ово питање је сасвим једноставан: људи су примили Десет Божјих заповести, али их нису поштовали. И заиста, у наше дане већина Европљана – хришћани, муслимани, Јевреји и чланови других религија – слажу се да су ових Десет Божјих заповести значајне, али ипак неки од њих не држе их се. У свом свакодневном животу људи занемарују ове вредности које сачињавају основицу наше цивилизације. Речено је: „Не убиј!“, па ипак људи убијају и чак оправдавају убијање. Речено је: „Не чини прељубе“, па ипак друштво је створило читаву индустрију разврата.

Данас се на европском континенту одвија свесна и доследна разградња система вредности на којима је вековима изграђиван живот наших предака. Ако погледамо не на јавно мњење и не на став верујућих, него у званичне документе Европске уније, наћи ћемо јасну потврду овога. У преамбули Повеље о основним правима Европске уније наводи се да су заједничке вредности: достојанство људске личности, слобода, равноправност и солидарност, демократија и владавина права. У овом списку, као и у другим фундаменталним документима Европске уније, не помињу се хришћанске вредности, нити допринос хришћанства у вишевековном процесу који је преобратио варварска племена насељена на територији Европе у високу цивилизацију.

Сећам се искрених, али неуспешних покушаја европских хришћанских заједница да васпоставе историјску и моралну правду у свом покушају да се сама реч хришћанство спомене у основним документима Европске уније. Творци европске будућности били су глуви на глас здравог разума када су указивали на то да помињање хришћанског наслеђа може вређати осећања представника других религија и атеиста. У самој ствари, секуларизам свакако није неутрално место за све религије. Напротив, он представља схватање света које подједнако одбацују све религије.

Милитантни секуларизам је објавио рат религијском погледу на свет из разлога што полазе од потпуно различитих претпоставки и воде потпуно различитим резултатима.

Најважнији задатак Цркве је да помаже човеку у његовој борби против греха и страсти које уништавају личност и пустоше му душу. Секуларни поглед на свет полази од тога да појам греха нема право да постоји: нема ничег грешног по себи, за осуду је само огрешење једне личности о права и слободу друге личности. А што се тиче личног морала, ту је свака личност слободна да одреди скалу моралних вредности према којој може да се оријентише. Оно што је грешно и аморално за једну личност, друга личност може да правда и тога се држи. Најглавније је да свако живи у миру и хармонији.

Рођен сам и одрастао у земљи где су власти насилно искорењивале религију и наметале безбожништво. У целом Совјетском Савезу је постојао чудовишни покушај, експеримент уништења религије као такве. Идеја о грађењу једног новог универзалног човека, грађанина света, лишеног верских предрасуда, за народе Совјетског Савеза било је право историјско искуство. Скупо смо платили за ову идеологију која је коштала живота милиона оних људи који се нису уклапали у марксистичко-лењинистичке представе о светлој будућности.

Експеримент демонтаже религијских вредности показао се као експеримент о правој природи човека. То се огледало и у руској књижевности. Тако је писац Михаил Булгаков у својој приповести *Псеће срце* на алегорички начин осликао изграђивање нове личности од једног пса пресађивањем псећег срца у човека. Овај експеримент је довео до стварања човеколике животиње која није познавала моралне норме. Писац је искористио овакву гротеску слику да би изразио идеју о бесмислености људског постојања ако у човеку не постоји људска душа, ако је сав његов живот мотивисан искључиво инстинктима и страстима, ако је лишен савести...

Извор: *Московска Патријаршија*
Прево: *iproshakon Радомир Ракић*

Први буквари и катихизиси Карловачке митрополије у XVIII веку

Резиме

...Буквар, почетница или катихизис називале су се прве књиге које се долазиле до руку оних који су се окретали описмењавању и желели или имали потребу да дођу до одређених сазнања. Не само што су ови уџбеници у основи образовања, него су најзначајније и најомиљеније врсте уџбеника. Кроз прошлост се сусрећемо и са другим називима за буквар: азбука, учебнија, буквица, алфавита, прва знања, првоје ученије. Историјске прилике у временима настанка Карловачке митрополије, узроковане су низом историјских околности. Великом сеобом Срба, северно од Саве и Дунава стварали су се први просветни „институти“. Први буквар у XVIII веку, тачније из 1717. године се помиње као словарь Гаврила Стефановића Венцловића. Такође, међу првим катихизисима помињемо буквар Првоје ученије отроком Теофана Прокоповича професора Кијевске академије и новгородског архиепископа. Прво издање 1726. године је било намењено српским и румунским школама на територији североисточног дела Митрополије и источне Аустрије, док је друго издање штампано само за Србе. Постоји још неколико врло значајних буквара Карловачке митрополије који су дали свој целовит допринос духовној и националној култури нашега народа на тим просторима.

Др Драгомир Санго
Православни богословски факултет
Београдског универзитета